

AGNIESZKA MUSZCZYŃSKA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

agnieszka.mielniczuk@poczta.umcs.lublin.pl

W hołdzie profesorowi Andrzejowi Nikodemowiczowi

• • •

Relacja mistrz–uczeń. Rozważania z perspektywy psychologii muzyki. Prace dedykowane Profesorowi Andrzejowi Nikodemowiczowi z okazji jego dziewięćdziesiątych urodzin, pod redakcją Grażyny E. Kwiatkowskiej i Joanny Postusznej, Kraków: Aureus, 2014, ss. 272

Recenzowaną książkę zadedykowano prof. Andrzejowi Nikodemowiczowi, pianiście, kompozytorowi, wykładowcy UMCS i KUL oraz honorowemu obywatelowi miasta Lublin.

Monografia *Relacja mistrz–uczeń. Rozważania z perspektywy psychologii muzyki* inspirowana mistrzostwem profesora składa się z trzech rozdziałów dotyczących teorii i badań muzyczno-psychologiczno-pedagogicznych, które poprzedza prolog przybliżający sylwetkę i życie profesora Nikodemowicza. W wywiadzie przeprowadzonym z profesorem Nikodemowiczem znalazły się m.in. poruszające wyznania z czasów życia we Lwowie i z okresu okupacji niemieckiej, podczas której profesor pracował jako karmiciel wszy w Instytucie Badań nad Tyfusem Plamistym i Wirusami prof. Rudolfa Weigla.

Książka jest wzbogacona o kalendarium obejmujące życie i twórczość prof. Nikodemowicza oraz spis skomponowanych utworów.

We wprowadzeniu Justyna Krenz dokonała podziału twórczości Andrzeja Nikodemowicza na trzy okresy: wczesny, trwający od 1947 do 1958 roku, nawiązujący do neoromantyzmu i wczesnej twórczości Karola Szymanowskiego i Aleksandra Skriabina. Okres drugi obejmuje lata 1958–1980, charakteryzuje się wykorzystaniem nowatorskich technik kompozytorskich (dodekafonia, sonoryzm) oraz tworzeniem stonowanej muzyki sakralnej. Okres trzeci datowany na lata po roku 1980 cechuje się subtelnością i wrażliwością brzmienia utworów Nikodemowicza. W tym okresie kompozytor tworzył najbardziej kojarzone

z nim kantaty religijne. To muzyka sakralna stanowiła trzon twórczości Andrzeja Nikodemowicza.

Prezentację sylwetki kompozytora zamyka jedenaście stron zdjęć, pochodzących zarówno z koncertów, jak i z życia rodzinnego Profesora.

Pierwszą część zatytułowaną *Mistrz–uczeń – relacje i strategie* otwiera artykuł Agnieszki Weiner *Nauka gry na instrumencie – relacja nauczyciel–uczeń*. Autorka na wstępie zadała pytanie: „Komu jeszcze potrzebny jest mistrz?”. Odpowiadając na nie, przytoczyła poglądy Józefa Tichnera, Andrzeja Góralskiego, Edwarda Necka dotyczące osobowości mistrza i relacji mistrz–uczeń. Zwróciła uwagę na ich zmienność, a także na błędy popełniane przez pedagogów.

W artykule *Rola mistrza w rozwoju muzycznej tożsamości młodego adepta sztuki muzycznej* Anna A. Nogaj, wskazując najważniejsze obszary rozwoju tożsamości w okresie adolescencji, podjęła próbę usystematyzowania roli nauczyciela instrumentalisty w kontekście zmian rozwojowych ucznia.

Julia Koleńska-Rodzaj i Karolina Pietras w tekście *Jakość relacji nauczyciel–uczeń a rozwój osiągnięć muzycznych młodego wychowawcy* przytoczyły modele uzdolnień stanowiące odpowiedź na pytania dotyczące źródła sukcesu ucznia. Autorki podkreśliły rolę wsparcia społecznego w rozwoju muzycznym oraz tendencje przeceniania specyficznych zdolności muzycznych, a niedoceniając zdolności motywacyjnych i twórczych w rozwoju ucznia. Zwróciły także uwagę na rolę nauczyciela w kształtowaniu zdolności muzyczno-wykonawczych.

W szkicu *Przywództwo a tworzenie relacji mistrz–uczeń* Małgorzata Sternal podkreśliła bogactwo ról, jakie pełni przywódca. Przytaczając słowa Edwina Hauswalda, zwróciła uwagę na potrzebę „wychowania” zespołu przez przywódcę.

Joanna Jemielnik w artykule *Kiedy muzyka staje się nauczycielem. Wybrane determinanty ścieżek kariery zawodowej absolwentów kierunków artystycznych* opisała własne badania na temat rozwoju kariery muzyków działających na Lubelszczyźnie. Wskazała, że tylko nieliczni muzycy grupy lubelskiej prowadzą aktywną działalność artystyczną. O ile wskazywanie przez autorkę tekstu predyktorów stopujących karierę muzyczną wydaje się bardzo interesujące, o tyle zastanawiające jest samo narzędzie badania, o którym czytelnik dowiaduje się tylko tyle, że był to „specjalnie przygotowany kwestionariusz wywiadu”.

Tekst Anny Kalarus *Typy relacji mistrz–uczeń. Oczekiwania studentów. Raport z badań pilotażowych w Akademii Muzycznej w Krakowie* jest próbą odpowiedzi na pytanie dotyczące wagi autorytetu nauczyciela w przyswajaniu wiedzy, motywowaniu i inspiracji naukowej. Autorka, projektując badanie, próbowała wskazać oczekiwania studentów względem swoich nauczycieli. Badaniem objęto studentów Akademii Muzycznej w Krakowie. Niezwykle cenne oka-

zują się wyniki, które m.in. wskazują na to, że najwięcej studentów oczekuje bezwzględnej realizacji postawionych celów.

Drugi rozdział recenzowanej monografii zatytułowany *Muzyka i psychologia – inspiracje i konteksty* otwiera artykuł Rafała Lewandowskiego *Muzyczna lekcja religii. Relacja mistrz–uczeń w perspektywie zbieżności muzyki i religii*. Już sam tytuł wskazuje na ukłon wobec profesora Nikodemowicza, dla którego muzyka i religia wydają się najważniejszymi sferami zainteresowań, które starał się łączyć w życiu zawodowym, jak i prywatnym. Cennym elementem omawianego tekstu jest przedstawienie ewolucji muzyki religijnej.

Joanna Posłuszna w tekście *Preferencje muzyczne – systematyka pojęć i model LeBlanca* przytoczyła model preferencji muzycznych zaproponowany w artykule *Aninteractive Theory of Music* opublikowany w „Journal of Music Therapy” w 1982 roku.

Małgorzata Kuśpit w szkicu *Mistrz i uczeń w kontekście zdolności. Specyfika pracy z uczniem zdolnym* zwróciła uwagę na specyfikę funkcjonowania ucznia zdolnego oraz w klarowny i syntetyczny sposób przedstawiła kompetencje nauczyciela mające istotne znaczenie w optymalizacji rozwoju ucznia.

Ciekawy problem w artykule *Mistrz jest jak księżyc, który świeci blaskiem swojego ucznia – koncepcja sprzężenia karier Izabeli Wagner wobec psychologii muzyki* poruszył Mateusz Migut, zwracając uwagę na mity wybitnych twórców w muzyce. Okazuje się, że badane przez Joannę Jemielnik (w tekście zamieszczonym w tym samym tomie) kariery muzyków oparte są na świecie mitów.

W trzeciej części *Mistrz w różnych odstępach* znalazły się teksty: Krzysztofa Kostrzewy *Własny protokół z komponowania Magnifikatu. Inspirująca rola mojego mistrza Bogusława Schaeffera*, Tomasza Rokosza *Harmonia trzyczęściowa w polskiej kulturze – wykonawcy, specyfika przekazu, transmisja tradycyjnej muzyki*, Anny Tychmanowicz *Jak uczyć się języka sztuk? O wychowaniu estetycznym w ujęciu Stefana Szumana* i Beaty Wałęciuk-Dejneki *Literacka refleksja o muzyku i muzyce. Autor, mistrz i odbiorca*.

Krzysztof Kostrzewa zaprezentował swój proces twórczy w czasie komponowania utworu wokalnie-instrumentalnego, tytułowego *Magnifikatu*. Tomasz Rokosz udokumentował zaś działalność najstarszej generacji polskich instrumentalistów grających na zapominanej już harmonii.

Anna Tychmanowicz zwróciła uwagę na zainteresowania estetyczne Stefana Szumana – erudyty, którego życie i twórczość z pewnością warto przypominać.

Beata Wałęciuk-Dejneka podjęła problematykę trudności transgresji literacko-muzycznej spowodowanej odmienną ontologią.

Na koniec chciałabym podkreślić to, co według mnie stanowi największą wartość recenzowanej monografii. Jest to próba zaprezentowania ciekawych

propozycji tematycznych dotyczących relacji mistrz–uczeń zainspirowanych osobą profesora Andrzeja Nikodemowicza. Na szczególną uwagę zasługują artykuły Agnieszki Weiner, Julii Koleńskiej-Rodzaj i Karoliny Pietras, które oprócz wartości naukowej przedstawiają również wartość dydaktyczną oraz mogą stanowić kompendium wiedzy nie tylko dla nauczycieli muzyki, lecz także nauczycieli w ogóle.